

ประวัติราชวงศ์ไทยกับการถ่ายภาพ

ศักดา ศิริพันธ์

ผู้เขียน: ศาสตราจารย์ศักดิ์ดา ศิริพันธุ์

ชื่อบทความ: ประวัติราชวงศ์ไทยกับการถ่ายภาพ

ที่มา: ฐานข้อมูล ปีที่ ๖ (ธันวาคม ๒๕๓๔) : ๔๓-๕๕

ประวัติราชวงศ์ไทยกับการถ่ายภาพ

ศาสตราจารย์ศักดา ศิริพันธ์

การถ่ายภาพมีกำเนิดขึ้นในประเทศไทยเป็นช่วงเวลาพอๆ กับที่มีการคิดค้นการถ่ายภาพขึ้นครั้งแรกของโลกคือ ๖ ปีหลังจากที่มีการค้นพบ โดยนายดาแกร์ ชาวฝรั่งเศสซึ่งตอนที่เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยครั้งแรกนั้นอยู่ในช่วงปลายรัชกาลที่ ๓ จากหลักฐานเอกสารที่ค้นพบที่ศูนย์มิชชันนารีกรุงปารีส ทำให้ทราบว่าสังฆราชปาลเลอกัวซ์เป็นผู้ส่งกล้องแบบดาแกร์จากปารีสและบาทหลวงลาร์นอดีเป็นคนแรกที่นำกล้องนั้นเข้ามาที่กรุงเทพฯ ในเดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๘๘ และบาทหลวงลาร์นอดีนี่เองที่เป็นครูสอนการถ่ายรูปคนแรก

มาสมัยรัชกาลที่ ๔ พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยเรื่องการถ่ายรูปอย่างมาก พระองค์ทรงใช้รูปถ่ายเพื่อเป็นการเจริญสัมพันธไมตรีกับประมุขชาติต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากที่พระองค์ได้ให้ช่างภาพสมัยนั้นถ่ายรูปลงบนแผ่นเงิน โดยกระบวนการของดาแกร์แล้วส่งไปพระราชทานให้ประธานาธิบดีของอเมริกา และพระนางเจ้าวิคตอเรีย ประเทศอังกฤษ ซึ่งปัจจุบันนี้ภาพถ่ายดังกล่าวก็ยังคงเก็บรักษาอยู่ในสภาพดีที่สถาบันสมิธโซเนียนหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา และพระราชวังวินเซอร์ ประเทศอังกฤษตามลำดับ นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังทรงใช้การถ่ายรูปเพื่อช่วยบันทึกและศึกษาการเกิดสุริยุปราคาที่อ่าวแม่รำพึง จ.ประจวบคีรีขันธ์ เมื่อปีพ.ศ. ๒๔๑๑ อีกด้วย

สมัยรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงโปรดการถ่ายรูปมากเช่นกัน พระองค์จะใช้ถ่ายเมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรในท้องที่ต่าง ๆ พระองค์ทรงเป็นผู้ถ่ายภาพอย่างจริงจัง ทำให้บรรดาขุนนางทั้งหลายต่างก็หันมาถ่ายรูปกันมากมาย ยุคนี้ถือได้ว่าเป็นยุคทองของการถ่ายภาพโดยแท้จริง เพราะถึงกับขนาดมีการจัดประกวดถ่ายภาพขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ ด้วย ที่วัดเบญจมบพิตร

สมัยรัชกาลที่ ๖ ในงานฤดูหนาวที่วังสราญรมย์ได้มีการจัดตั้งสตูดิโอถ่ายภาพภายในงานด้วย และพระองค์ทรงเล่นโกชัตเตอร์ด้วยพระองค์เอง เพื่อนำรายได้ไปใช้ในงานสาธารณกุศลต่าง ๆ

สมัยรัชกาลที่ ๗ พระองค์ทรงเป็นทั้งนักถ่ายภาพและนักสะสมกล้อง ดังจะเห็นได้จากกล้องที่นำมาแสดงในพิพิธภัณฑ์ฯ ซึ่งมีถึง ๒๘ กล้อง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระปรีชาสามารถทางด้านศิลปะและเทคโนโลยีการถ่ายภาพอย่างยอดเยี่ยม ทรงใช้การถ่ายภาพเพื่อบันทึกโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ อยู่เสมอ และในบางครั้งก็ทรงขยายภาพสีด้วยเครื่องอัดขยายภาพสีอัตโนมัติด้วยพระองค์เองด้วย

(เรียบเรียงจากคำสัมภาษณ์ของศาสตราจารย์ศักดา ศิริพันธ์)

เบื้องหลังภาพ ร.๔ กับพระราชินี

ภาพถ่ายรูปแรกของโลกซึ่งถ่ายโดยกระบวนการของดาแกร์ เป็นภาพถ่ายของกรุงปารีส ต้องใช้เวลาถ่าย (เปิดหน้ากล้อง) นานถึง ๓๐ นาที มาถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ มีการพัฒนาเยื่อไวแสง คีปรีน ภาพนี้สันนิษฐานว่าคงใช้เวลาประมาณ ๒-๔ วินาที กระนั้นก็ตามก็ถือว่ายังนานเหมือนกัน เพราะหากถ่ายภาพคน คนจะต้องอยู่นิ่งที่สุด ถ้าในช่วงที่เปิดหน้ากล้องอยู่นี้คนมีการเคลื่อนไหว ภาพก็จะไม่คมชัด

ดังนั้นการถ่ายในสมัยก่อนดังรูปนี้จึงต้องหาหมอนค้ำยันคอเอาไว้คล้ายกับหมอนรองศีรษะโต๊ะตัดผมผู้ชายในปัจจุบัน รองไว้เพื่อไม่ให้ตัวสั่น จากภาพนี้จะสังเกตได้ว่าสมเด็จพระราชินี (สมเด็จพระนางเจ้าเทพศิรินทน์) ดาพราไปเล็กน้อย สันนิษฐานว่าอาจเกิดการกระพริบตา

ภาพนี้ถ่ายในช่วงต้นทศวรรษ ๒๓๙๐ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานภาพนี้ให้กับประธานาธิบดี แฟรงกลิน เพียซ แห่งสหรัฐอเมริกาในปี ๒๓๙๗ เพื่อเป็นการเจริญสัมพันธไมตรี ปัจจุบันภาพนี้เก็บรักษาอยู่ที่สถาบันสมิธโซเนียน สหรัฐอเมริกา